

УДК 342.731

DOI: 10.32342/2709-6408-2023-1-6-6

І.Г. ПОСТОРОНКО,

аспірантка Інституту законодавства Верховної Ради України (м. Київ)

ORCID: 0000-0002-3394-2235

НАДБАННЯ ТА ЦІННОСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО (ЗАХІДНОГО) МУНІЦИПАЛІЗМУ ЯК КОНСТИТУЦІЙНІ ЦІННОСТІ ЛЮДСТВА І ДЕРЖАВИ ТА ЇХ СПРИЙНЯТТЯ НА ПОСТРАДЯНСЬКОМУ ПРАВОВОМУ ПРОСТОРИ

Становлення та розвиток в Україні системи місцевого самоврядування, проведення муніципальної реформи в контексті децентралізації повноважень публічної влади актуалізували інтерес до дослідження надбань та цінностей європейського (західного) муніципалізму як конституційних цінностей людства і держави та їх сприйняттю на пострадянському правовому просторі.

Проведений системний аналіз історичної ретроспективи становлення і розвитку європейського (західного) місцевого самоврядування, а по великому рахунку, європейських (західних) цінностей (базових принципів) муніципалізму, дає змогу стверджувати, що: а) останні виникали та формувались на основі міського самоврядування (об'єктно-ідентифікаційний критерій); б) їх поява стала результатом колективних дій, практики, рішень, що приймалися всіма членами громади, в їх інтересах, від їх імені та з метою вирішення найважливіших і актуальних питань міського життя (комунікативно-інтерсуб'єктивний критерій); в) їх результатом стало формування відповідних поведінково-діяльнісних настанов кожної людини, її груп та асоціацій, що існували, функціонували та розвивалися в умовах міського самоврядування (організаційно-формалізуючий критерій); г) такі поведінково-діяльнісні настанови не тільки запозичувались іншими членами та інституціями локального територіального соціуму, а й передавались у спадок іншим поколінням міських жителів та їх асоціацій, укореняючись у повсякденну поведінку і стаючи їх обов'язковими формами і нормами (проспективно-спадковий критерій; г') вони детермінували основоположні засади соціалізації людини і локальному соціуму – тобто, виникнення і формування відповідної системи інтересів, що в перспективі трансформувались у відповідні поведінкові настанови (атитюди), в тому числі й правові, а також відповідні практичні форми життєдіяльності (габітуси), що виникали на основі реалізації відповідних атитюдів, в тому числі й правові (критерій пристосування в локальному соціумі); д) вони розвивались по такій суб'єктно-предметній схемі: «первісна община у стародавньому світі (пріоритет екзистенційно-функціональних питань існування людської спільноти) – давньогрецькі міста-поліси (побудова локальної цивілізації, що суттєво вплинула на формування феноменології державності) – давньоримські міста-муніципії (побудова муніципального господарства та локального соціуму з демократичними засадами в межах єдиної держави /імперії/) – міста феодального періоду розвитку суспільства (церковні, лицарські, князівські /кюрфустерські/ тощо) (період осмислення та усвідомлення можливостей та переваг спільного проживання в рамках локального соціуму) – середньовічні міста, що керувались Магдебурзьким правом (магістрати + бургомістри)

(формування основоположних правових засад міського самоврядування) – міста-муніципалітети постреволуційної (Нові часи) та наполеонівської (постнаполеонівської) Європи (розцвіт муніципального будівництва та становлення прообразу системного масиву сучасних компетенційних повноважень муніципалітетів, що стало запорукою суттєвого зростання їх місця і ролі в державному будівництві) – міста-муніципалітети Новітніх часів (визначення важливої ролі та значення муніципалітетів в контексті муніципальної революції кінця XIX – початку XX ст. фактично засновані на підходах «муніципального соціалізму») – сучасні муніципалітети об'єднаної Європи (формування суттєвої ролі муніципалітетів в регіональному, державному, макрорегіональному і загальноєвропейському інтеграційному русі в контексті муніципальної революції другої половини XX ст. – початку XXI ст.) – запозичення європейського (західного) муніципалізму, його надбань і цінностей пострадянськими державами у їх стремлінні увійти до європейської родини народів і держав (останнє десятиліття XX ст. – початок XXI ст.)» (історико-ретроспективний критерій).

Стверджується, що модальність розвитку місцевого самоврядування представляє не тільки науково-доктринальний, а й праксеологічно-аксіологічний інтерес щодо визначення його властивостей на міському рівні, і особливо щодо виникнення, формування та застосування цінностей муніципалізму, що: а) є визначальними і для людини, її груп і асоціацій, і для держави (держав), міжнародної спільноти тощо, – причому не тільки європейських держав і європейської міжнародної регіональної спільноти, а враховуючи феноменологію рецепції правових традицій, цінностей, нормативного супроводження і забезпечення європейського самоврядування країнами Північної та Південної Америки, Азії, Африки (відношення сюзеренітету-васалітету, колоніальні відносини протекторату та колоній, використання інструментарію підмандатних територій тощо), – саме й для останніх, а звідси й для всієї міжнародної спільноти держав, причому як для запозичення, так й для вивчення та втілення в життя передового досвіду, б) завдяки чому саме інститут локальної демократії не тільки відіграє таку важливу роль на рівні держав та їх міжнародної спільноти, а й в) формує широку і суттєву базу муніципальних цінностей, що є г) великим та суттєвим надбанням людства в оптимальній організації повсякденної життєдіяльності кожної людини-члена громади і г') фактично, розповсюджуючись на більш нижчий – сільський, селищний, та більш вищий рівень самоврядування – асоційований (районний, регіональний) через запозичення цінностей муніципалізму, – детермінують існування, функціонування і розвиток сучасної людської цивілізації на всіх рівнях локального публічного управління та володіє прогностичними властивостями на перспективу такого існування і розвитку, д) визнаються і легалізуються державою через національне законодавство, а також шляхом підписання міжнародних багатосторонніх договорів та взяття відповідних міжнародно-правових зобов'язань щодо визнання та функціонування інституту локальної демократії на теренах конкретної держави, е) легітимізовані населенням кожної держави, що виступають членами відповідної територіальної громади, яка існує і функціонує на її теренах, є) більш того, напряду сприяє виникненню і формуванню муніципальної свідомості (правосвідомості) людини на її індивідуальному, груповому і колективному рівнях існування, а також ж) формуванню на засадах профільної свідомості (правосвідомості) муніципальної психології, що детермінує, формує та корегує відповідну муніципальну поведінку у відповідності до цінностей муніципалізму. Доводиться, що саме конституційні цінності закладають нормативні підвалини для формування, існування, легалізації, легітимації, вдосконалення та розширення кола цінностей муніципалізму, що є іманентною складовою частиною конституційних цінностей – саме цінності муніципалізму деталізують, конкретизують, сегрегують, сепарують, тлумачать і інтерпретують на локальний рівень, роблять можливими для повсякденного використання і застосування конституційні цінності.

Ключові слова: міське самоврядування, конституційні цінності, муніципальні цінності, європейські муніципальні цінності, публічні цінності, права людини, територіальна громада.

Постановка проблеми. Одним з найважливіших досягнень людства і могутнім фактором розвитку людської цивілізації виступає місцеве самоврядування (далі – МСВ), що як самоорганізація, самоідентифікація, самодіяльність і саморозвиток людини, її груп та асоціацій сформувала феноменологію муніципалізму, як явище, форму екзистенції, повсякденну діяльність в локальному соціумі, відповідні її свідомість і психологію та соціальну цінність.

Системний аналіз історичної ретроспективи становлення і розвитку європейського (західного) місцевого самоврядування, а по великому рахунку, європейських (західних) цінностей (базових принципів) [1] муніципалізму (далі – ЦМ), дає змогу стверджувати, що:

– по-перше, останні виникали та формувались на основі міського самоврядування (об'єктно-ідентифікаційний критерій – авт.);

– по-друге, їх поява стала результатом колективної діяльності, практики, рішень, що приймалися всіма членами громади, в їх інтересах, від їх імені та з метою вирішення найважливіших і актуальних питань міського життя (комунікативно-інтерсуб'єктивний критерій – авт.);

– по-третє, їх результатом стало формування відповідних поведінково-діяльнісних настанов кожної людини, її груп та асоціацій, що існували, функціонували та розвивалися в умовах міського самоврядування (організаційно-формалізуючий критерій – авт.);

– по-четверте, ба більше – такі поведінково-діяльнісні настанови не тільки запозичувались іншими членами та інституціями локального територіального соціуму, а й передавались у спадок іншим поколінням міських жителів та їх асоціацій, укореняючись у повсякденну поведінку і стаючи їх обов'язковими формами і нормами (проспективно-спадковий критерій – авт.);

– по-п'яте, вони детермінували основоположні засади соціалізації людини і локальному соціуму – тобто, виникнення і формування відповідної системи інтересів, що в перспективі трансформувались у відповідні поведінкові настанови (атитюди), в тому числі й правові, а також відповідні практичні форми життєдіяльності (габітуси), що виникали на основі реалізації відповідних атитюдів, в тому числі й правові (критерій пристосування в локальному соціумі – авт.);

– по-шосте, ЦМ розвивались по такій суб'єктно-предметній схемі: «первісна община у стародавньому світі (пріоритет екзистенційно-функціональних питань існування людської спільноти) – давньогрецькі міста-поліси (побудова локальної цивілізації, що суттєво вплинула на формування феноменології державності) – давньоримські міста-муніципії (побудова муніципального господарства та локального соціуму з демократичними засадами в межах єдиної держави /імперії/) – міста феодального періоду розвитку суспільства (церковні, лицарські, князівські /кюрфустерські/ тощо) (період осмислення та усвідомлення можливостей та переваг спільного проживання в рамках локального соціуму) – середньовічні міста, що керувались Магдебурзьким правом (магістрати + бургомістри) (формування основоположних правових засад міського самоврядування) – міста-муніципалітети постреволюційної (Нові часи) та наполеонівської (постнаполеонівської) Європи (розцвіт муніципального будівництва та становлення прообразу системного масиву сучасних компетенційних повноважень муніципалітетів, що стало запорукою суттєвого зростання їх місця і ролі в державному будівництві) – міста-муніципалітети Новітніх часів (визначення важливої ролі та значення муніципалітетів в контексті муніципальної революції кінця XIX – початку XX ст. фактично заснованої на підходах «муніципального соціалізму») – сучасні муніципалітети об'єднаної Європи (формування суттєвої ролі муніципалітетів в регіональному, державному, макрорегіональному і загальноєвропейському інтеграційному русі в контексті муніципальної революції другої половини XX ст. – початку XXI ст.) – запозичення європейського (західного) муніципалізму, його надбань і цінностей пострадянськими державами у їх стремлінні увійти до європейської родини народів і держав (останнє десятиліття XX ст. – початок XXI ст.)» (історико-ретроспективний критерій – авт.).

В цьому контексті саме наведена модальність розвитку МСВ представляє не тільки науково-доктринальний, а й праксеологічно-аксіологічний інтерес щодо визначення його

властивостей на міському рівні, і особливо щодо виникнення, формування та застосування ЦМ, що:

а) є визначальними і для людини, її груп і асоціацій, і для держави (держав), міжнародної спільноти тощо, – причому не тільки європейських держав і європейської міжнародної регіональної спільноти, а враховуючи феноменологію рецепції правових традицій, цінностей, нормативного супроводження і забезпечення європейського самоврядування країнами Північної та Південної Америки, Азії, Африки (відношення сюзеренітету-васалітету, колоніальні відносини протекторату та колоній, використання інструментарію підмандатних територій тощо), – саме й для останніх, а звідси й для всієї міжнародної спільноти держав, причому як для запозичення, так й для вивчення та втілення в життя передового досвіду,

б) завдяки чому саме інститут локальної демократії не тільки відіграє таку важливу роль на рівні держав та їх міжнародної спільноти, а й

в) формує широку і суттєву базу муніципальних цінностей, що є

г) великим та суттєвим надбанням людства в оптимальній організації повсякденної життєдіяльності кожної людини-члена громади і

г') фактично, розповсюджуючись на більш нижчий – сільський, селищний, та більш вищий рівень самоврядування – асоційований (районний, регіональний) через запозичення ЦМ, – детермінують існування, функціонування і розвиток сучасної людської цивілізації на всіх рівнях локального публічного управління та володіє прогностичними властивостями на перспективу такого існування і розвитку,

д) визнаються і легалізуються державою через національне законодавство, а також шляхом підписання міжнародних багатосторонніх договорів та взяття відповідних міжнародно-правових зобов'язань щодо визнання та функціонування інституту локальної демократії на теренах конкретної держави,

е) легітимізовані населенням кожної держави, що виступають членами відповідної ТГ, яка існує і функціонує на її теренах,

є) більш того, напряду сприяє виникненню і формуванню муніципальної свідомості (правосвідомості) людини на її індивідуальному, груповому і колективному рівнях існування, а також

ж) формуванню на засадах профільної свідомості (правосвідомості) муніципальної психології, що детермінує, формує та корегує відповідну муніципальну поведінку у відповідності до ЦМ.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Треба зазначити, що не дивлячись на досить активні процеси щодо дослідження місцевого самоврядування та системи його суб'єктів та органів, дослідження саме феноменології сучасного муніципалізму в його аксіологічному розумінні та прояву практично відсутні. Основні дослідження в цій сфері вітчизняних фахівців присвячено питанням застосування зарубіжного досвіду реформування МСВ, визначення його особливостей, проблем розподілу повноважень між інституціями державного, регіонального, місцевого рівнів у процесі децентралізації – саме вони знайшли своє висвітлення у працях таких вчених, як М. Баймуратов, О. Батанов, І. Бутко, І. Грицяк, О. Ігнатенко, В. Князев, В. Куйбіда, О. Лазор, О. Лебединська, В. Мамонова, Н. Нижник, М. Орзіх, М. Пухтинський, С. Телешун, А. Чемерис, Ю. Шаров, Ю. Шемшученко, О. Яцунська та інші.

Серед сучасних зарубіжних авторів, які аналізують проблеми місцевого самоврядування, можна назвати роботи А. Арата, Е. Аршамбо, А. Боднара, Дж. Буменділа, Е. Геллнера, Р. Дарендорфа, В. Детлінг, Д. Кола, Р. Патнема, А. Селигмана, Ю. Хабермаса, О. Шматова, Ф. Шміттєра, Т. Янсон та ін.

Суттєвий інтерес у дослідженні профільної проблематики викликає стаття вітчизняного дослідника О.В. Батанова «Аксіосфера сучасного муніципалізму: політичні та правові аспекти» [2], в якій він вперше обґрунтовує можливість наявності та об'єктивізацію ЦМ, а також пропонує і досліджує їх класифікацію. Науковий інтерес викликає стаття норвезьких дослідників Катрин Сомаа та Арілда Ватнбе «Інституціоналізація ролі громадянина для представлення соціальних цінностей на муніципальному рівні» (Katrine Somaа and Arild Vatnb. Institutionalising a citizen's role

to represent social values at municipal level) [3], що фактично сприяє визначенню профільної проблематики цієї статті, враховуючи саме муніципальний рівень, тобто той рівень де існує та функціонує територіальна людська спільнота – територіальна громада (далі – ТГ).

Необхідно також наголосити на тому, що наукові розвідки сучасних вітчизняних вчених-муніципалістів М.О. Баймуратова, М.М. Баймуратова, О.В. Батанова, Д.О. Бобровника, Ю.В. Камардіної, Б.Я. Кофмана, В.С. Могілевського, Р.М. Хвана, Н.В. Шаповал, що присвячено деяким аспектам профільної проблематики, на нашу думку, тільки передують процесам глибокого та ґрунтовного її освоєння, тому феноменологія цінностей муніципалізму, в тому числі й сучасного, залишається актуальною і вельми привабливою, причому, як з позицій телеології сучасної демократичної правової державності, доктринальних позицій, так і з позицій її нормативно-правового супроводження, забезпечення і актуальних проблем практичного втілення.

Тому, **метою** даної статті є дослідження теоретико-доктринальних підходів до розуміння, визначення та легалізації надбань та цінностей європейського (західного) муніципалізму як конституційних цінностей людства і держави та їх сприйняття на пострадянському правовому просторі.

Викладення основного матеріалу. Для розкриття основної проблематики статті необхідно визначити і дослідити, по-перше, розуміння та оцінку термінологічного поняття «цінності»; по-друге, основні аксіологічні індикатори муніципалізму через відповідні ознаки його цінностей, і, по-третє, муніципальні цінності, їх змістовне наповнення, роль, значення, місце в системі соціальних і конституційних цінностей в контексті визначення їх відповідної градуїрованої системи, яка може бути визначена наступним чином: «соціальні цінності – публічні цінності – конституційні цінності – муніципальні цінності».

Згідно з Академічним тлумачним словником української мови (1970–1980), під цінністю розуміється те, що має певну матеріальну або духовну вартість [4] (вартісний підхід – авт.).

Вікіпедія – Вільна енциклопедія тлумачить цінність (цінності) – як будь-яке матеріальне або ідеальне явище, яке має значення для людини чи суспільства, заради якого вона діє, витрачає сили, час, гроші, здоров'я тощо, заради якого вона живе (свідомо-телеологічний підхід – авт.). Вивченню людських цінностей присвячений розділ філософії аксіологія, який підрозділяється на етичну й естетичну аксіологію. Сучасні емпіричні дослідження людських цінностей охоплює теорія цінності [5].

Філософський енциклопедичний словник, своєю чергою, визначає цінність – як властивість того чи іншого предмета, явища задовольняти потреби, бажання, інтереси соціального суб'єкта (індивіда, групи людей, суспільства) [6, с. 707] (біхевіористично-сенситивний підхід – авт.).

Зовні цінність постає як властивість предмета чи явища (зовнішньо-ідентифікаційний фактор – авт.). Проте значимість і корисність притаманні їм не надаються від природи, вони витікають не просто з внутрішньої структури об'єкта, а є суб'єктивними оцінками конкретних властивостей (внутрішньо-прагматичний фактор – авт.), що залучені у сферу життя людини (екзистенційний фактор – авт.), у яких людина є зацікавленою (конкретно-біхевіористичний фактор – авт.) чи відчуває у них потребу [7] (фактор енактивізму – авт.).

Отже, система цінностей, що складається у повсякденному житті людини, відіграє роль: а) повсякденних орієнтирів у предметній та соціальній дійсності людини (соціо-предметний фактор – авт.); б) позначень її різних практичних відносин до навколишніх предметів та явищ (праксеологічний фактор – авт.); в) сукупності загальних цілей, до реалізації яких прагне людина, що знаходиться в людському соціумі (інтерсуб'єктивний фактор – авт.); г) оцінок діяльності соціальних структур, що скеровані на досягнення таких цінностей (фактор інтеріоризації – авт.); г') провісників майбутніх дій людей, їх груп та асоціацій (включаючи й ТГ), бо саме ЦМ детермінують і визначають конкретну поведінку та засновані на ній дії наведених суб'єктів (діяльнісно-поведінковий фактор – авт.); д) нових форм життєдіяльності людини, її груп та асоціацій, що виникають, формалізуються і реалізуються в межах ТГ в умовах МСВ в стані повсякденності та спираються на ЦМ та відповідають ним (функціонально-реалізаційний фактор – авт.), – отже, зароджується в основному на локальному рівні існування, функціонування та

розвитку людської спільноти, а звідси можна констатувати локальний характер зародження, формування, розвитку і вдосконалення ЦМ, що вже існують; їх зміну та виникнення нових в контексті суспільного і державного розвитку; а також, їх іманентне локальне вимірювання.

Виникнення цінностей на рівні ТГ сприяє зростанню їх загальної кількості, а також формуванню відповідної їх якості в процесі використання через їх деталізацію і конкретизацію (кількісно-якісний фактор – авт.), – тому можна говорити про виникнення і формування системи цінностей. При цьому необхідно розуміти, що філософське поняття «система цінностей» розглядає під цінностями те, що індивід цінує в навколишньому йому соціумі, тобто в межах територіальної людської спільноти – ТГ та в умовах МСВ (локально-аксіологічний фактор – авт.). Саме тому з цим поняттям тісно і органічно пов'язується поняття «мотивація», бо між ними існує пряма залежність та наслідково-причинний зв'язок (мотиваційно-аксіологічний фактор – авт.).

Треба наголосити на тому, що термін «цінність» в залежності від використання у відповідній сфері людської діяльності тлумачиться у кількох сенсах, а саме:

А) цінність – як загальна характеристика предмета або явища означає визнання його значущості. Звідси всі цінності поділяють на «матеріальні цінності» та «духовні цінності». Крім того, відомим є поняття «вічні цінності», що, з одного боку, співпадають з його видовою характеристикою, що наведена вище; а з іншого, – характеризуються відповідною історичною ретроспективою існування і використання, тобто відповідною темпоральною характеристикою свого застосування та його ефективності;

Б) цінність – у філософії – містить відповідну вказівку на особистісну, групову або колективну соціально-культурну значущість певних об'єктів та явищ;

В) цінність – в економіці – зазвичай використовується як синонім поняття «споживча вартість», тобто значущість, корисність предмета для споживача;

Г) цінність – в праві – розуміється у вигляді системного комплексу «правових цінностей», що, по-перше, є «альфою і омегою» формування, становлення і розвитку права держави та її законодавства (свобода, справедливість, рівність тощо); по-друге, вони виступають у вигляді різноманітних матеріальних та нематеріальних благ, які забезпечуються правом; по-третє, вони сприяють ефективному правовому регулюванню суспільних відносин, що є найважливішими в суспільстві та державі; по-четверте, вони володіють екзистенційними характеристиками, бо є вкрай важливими для розвитку конкретної людини, її груп та асоціацій, а також інституційних засад суспільства і держави [8]; по-п'яте, вони володіють моделюючими характеристиками, бо напряму впливають на поведінково-діяльнісний дискурс як людини, так й органів публічної влади [9, с. 95]; по-шосте, вони детермінують внутрішню мотивацію у кожній людині для усвідомлення і досягнення таких цінностей через їх втілення у практичну діяльність; по-сьоме, вони володіють перспективними властивостями, бо можуть вдосконалюватися і розвиватися, а також виникати як нові цінності, – і це залежить від відповідних факторів соціального і державного розвитку (наприклад, європейська і євроатлантична інтеграція України); по-восьме, вони, на жаль, характеризуються відповідним рівнем конфліктогенності, бо спостерігається конкуренція та колізія правових цінностей, насамперед в сфері суперечностей радянських і сучасних, європейських правових цінностей та правового нігілізму [10]. В той же час, цінності в праві, і це їх філософська і управлінська характеристики, – по-дев'яте, мають об'єктивно-суб'єктивну природу (бо формуються поза свідомістю індивідууму /об'єктивний фактор – авт./, але реалізуються свідомо кожною людиною через свою поведінку /суб'єктивний фактор – авт./), а також, по-десяте, такі правові цінності характеризуються статично-функціональною складовою – з одного боку, у загальному плані вони на кожний конкретний темпоральний період є незмінними /статика/, але в процесі їх реалізації проявляють свій функціональний характер /динаміка/.

Відносно дослідження видової характеристики цінностей треба зазначити, що більшість дослідників – представників філософської, соціологічної та політичної наук сходяться на тому, що цінності поділяються на дві групи: духовні і матеріальні. Саме вони й складають систему цінностей, що є, по-перше, основоположним поняттям теорії цінностей; а, по-друге, в етимологічному розумінні означає сукупність складених людських думок про значення в їхньому

житті речей та явищ, що зустрічаються в природі і суспільстві («соціальна установка»). Отже, по-третє, людина, її групи та асоціації, що у своїй сукупності створюють локальне, тобто мікро- (наприклад, родина), мезо- (наприклад, трудовий колектив, первинна організація громадської організації тощо) і макросуспільство (уся ТГ в цілому), спираються на систему цінностей під час порівняння та вибору речей. Це є відображенням доктринальної позиції американських дослідників В. А. Брейтуєта та В. А. Скота, які відносять зародження поняття сукупності цінностей до досягнутого у 1950-ті та 1960-ті роки консенсусу про відношення поняття цінностей, – причому, і це є стратегічно важливим, – не до характеристики предметів, а до характеристики людей і їх бажань [11] – тобто, бажань саме людей, а не потреб до того, які бажання ніби мають бути в людей. Отже, суб'єктивне начало тут поступається об'єктивним засадам.

Така настанова володіє не тільки стратегічним, а й методологічним значенням для розуміння ролі і значення ЦМ, їх становлення, бо підтверджує тезис, що всі цінності людини та людського соціуму зароджуються: а) на локальному рівні соціуму, що б) функціонує на рівні МСВ та в) у вигляді ТГ, г) в умовах повсякденності.

На нашу думку, не дивлячись на існуючі між дослідниками глибоких розбіжностей щодо класифікації цінностей, можна констатувати, що саме ЦМ, по-перше, складають відповідну систему, що є пов'язаною з особливостями життєдіяльності в умовах МСВ та в межах територіальної людської спільноти; по-друге, виходячи саме з цього вони носять «універсальний» характер, бо базуються на екзистенційній ознаці; по-третє, враховуючи це, ЦМ й представляють собою базові цінності.

Наведені аргументи підтверджують основні аксіологічні індикатори муніципалізму, які, по великому рахунку, можна зрозуміти, уяснити та усвідомити саме через відповідні ознаки його цінностей. До останніх відносяться наступні:

– *урбанізм* – як онтологічне відображення саме міського самоврядування на якому й заснований, існує, функціонує, розвивається і вдосконалюється муніципалізм, поширюючись через свої теорії, ідентифікаційні ознаки, принципи, концепти тощо на інші рівні МСВ і, як основоположний результат, формуючи саме ЦМ;

– *біхевіористичні цінності* – як відображення можливостей людини, що існує та функціонує в умовах територіальної людської спільноти продукувати та ініціювати відповідні цінності, виходячи з рівня своєї муніципальної свідомості (правосвідомості), що є результатом загальної і правової соціалізації, через формування відповідних атитюдів і габітусів, включаючи й їх правові форми;

– *соціальні цінності* – як відображення набуття людиною відповідних знань, вмінь і навичок існування і функціонування у локальному суспільстві за рахунок створення і участі в системі комунікаційної взаємодії з іншими членами локального соціуму – ТГ, відповідних феноменологічних механізмів такої комунікації, що, по-перше, є суттєвим надбанням такого соціуму; по-друге, забезпечує полегшення і оптимальність підходів до створення системи зв'язків між його членами; по-третє, має за основну мету реалізацію ними свого життєвого циклу. Треба зазначити наявність різного підходу до розуміння таких цінностей. Так, дослідник О.В. Батанов, досліджуючи аксіосферу сучасного муніципалізму, на наш погляд, тлумачить їх досить широко, відносячи до європейських соціальних цінностей цілі системні комплекси, а саме: а) демократичні соціальні цінності (народовладдя, верховенство права, законності, гарантії соціальних прав особи, рівність усіх громадян перед законом, знання і користування своїми законними правами, виконання громадянських обов'язків, свобода особистості, її вільний, всебічний і постійний розвиток, самостійний вибір способів самореалізації, свобода вибору ідеологічних і релігійних переконань, свобода від втручання держави в приватне життя, вільний доступ до інформації, пріоритет індивідуального над колективним) та б) соціальні цінності, притаманні ринковій економіці (володіння приватною власністю, підприємницька діяльність, конкуренція, соціальна й трудова мобільність, диференціація прибутку, активна позиція щодо власного життя, рівність і багатоваріантність можливостей) [2].

На наш погляд, такий підхід не є продуктивним, бо фактично заснований на спробі об'єднати в собі різномірні соціальні фактори, багато з яких знаходяться у конкурентних або

колізійних відносинах – наприклад, відносини щодо демократичної реалізації публічної влади та інтереси в цій сфері муніципальної бюрократії, права і свободи людини та приватна власність, підприємницька діяльність та колективні інтереси жителів-членів ТГ. Виходячи саме з цього, пропонуємо, по-перше, демократичні принципи організації соціуму та здійснення публічної влади об'єднати у соціальні цінності муніципалізму; по-друге, механізми реалізації таких принципів – у технологічні цінності муніципалізму; по-третє, цінності, що притаманні ринковій економіці – у економічні цінності муніципалізму;

– *екзистенційні муніципальні цінності* – як відображення основоположної і стратегічної телеологічної домінанти муніципалізму – реалізація кожною людиною-жителем і одночасно членом ТГ свого життєвого циклу в її межах. Треба розуміти, що цій меті-домінанті фактично підкорюються всі інші ЦМ, виконуючи по відношенню до неї другорядну, обслуговуючу, супроводжуючу роль. Однак треба наголосити й на тому, що всі інші ЦМ виконують роль цінностей, що забезпечують основоположну мету-домінанту щодо створення умов для існування людини в локальному соціумі, виконання нею своїх життєвих потреб, реалізації нею системи своїх екзистенційних інтересів, насамкінець, реалізація нею своєї репродуктивної функції щодо продовження свого роду, а у глобальному вимірі – продовження існування людської цивілізації. До суб'єктів, що сприяють реалізації профільних ЦМ відноситься широке коло акторів, що володіють відповідною муніципальною правосуб'єктністю – жителі-члени ТГ, їх групи, асоціації, інституції громадянського суспільства, органи МСВ тощо;

– *технологічні муніципальні цінності* – їх виникнення напряму пов'язане з демократичними засадами формування і функціонування суспільства та держави, що об'єктивує формування великої кількості соціальних механізмів, технологій щодо визначення індивідуальної, індивідуально-групової, колективної суспільної думки членів локального соціуму. До кола таких технологій відносяться виборчі, референдумні, опитувальні процедури, а також нові форми організації МСВ, що суттєво наближують жителів-членів ТГ до процесу прийняття рішень в межах громади, на різницю від негативних характеристик представницької демократії / партисипаторна (демократія участі), деліберативна (дорадча демократія), агональна (демократія змагальності), агрегативна (демократія компромісу) демократії/. До кола технологічних можуть бути віднесені й ЦМ, що торкаються принципів, що визначають порядок здійснення органами МСВ своїх компетенційних повноважень всередині ТГ, взаємовідносин таких органів з іншими органами публічної влади своєї держави та інших держав, а також з суб'єктами різної форми власності як своєї, так й зарубіжних країн тощо (т. зв. процесуально-процедурні відносини – авт.);

– *нормативні муніципальні цінності* – вони базуються на нормативній основі, тобто на правових нормах, що приймаються органами законодавчої (закони, договори), виконавчої (постанови, положення, інструкції тощо), судової (рішення) влади, главою держави (укази тощо), і передбачають відповідні принципи реалізації муніципальної діяльності всіма суб'єктами, що входять до системи МСВ та органами державної публічної влади. Саме через такі нормативно-правові акти закріплюються та реалізуються принципи муніципалізму, формується муніципальна правосвідомість і муніципальне праворозуміння суб'єктів права, реалізуються настанови муніципальної психології, розробляється і реалізується державна муніципальна політика у вигляді системного комплексу організаційних та організаційно-правових заходів;

– *міжнародно-правові муніципальні цінності* – їх виникнення, по-перше, напряму пов'язане з феноменологією міжнародного нормопроекування і міжнародною нормотворчістю в сфері конституційного і муніципального права, що супроводжується розробкою норм міжнародного договірної права, які містяться у міжнародних міждержавних угодах у вигляді міжнародно-правових зобов'язань їх учасників-держав відносно становлення та розвитку на їх теренах інституту локальної демократії у вигляді МСВ та застосування інших механізмів такої демократії (вибори, референдуми, форми самодіяльності населення тощо). Треба зазначити, що завдяки наведеним міжнародно-правовим механізмам і процедурам європейські муніципальні цінності стали конституційними цінностями, причому не стільки міжнародної спільноти держав, скільки всього людства, трансформував такі надбання у повсякденну практику муніципальної

діяльності та муніципального життя на рівні конкретних ТГ конкретної держави. По-друге, суттєвий вклад до формування міжнародно-правових муніципальних цінностей вносять міжнародні неурядові організації місцевих влад, які на своєму рівні через розробку правових норм, що мають природу «м'якого права» та включаються у резолютивні документи таких організацій, фактично створюють фактично проспективні ЦМ, що здобув визнання на міждержавному рівні входять потім у масив міжнародних договірних норм, набуваючи обов'язкову юридичну силу. До таких цінностей відносяться й основоположні принципи організації та реалізації міжнародного співробітництва органів МСВ з зарубіжними партнерами – муніципальними і регіональними органами влади зарубіжних держав та іншими зарубіжними суб'єктами державної та недержавної форми власності. По-третє, суттєвий внесок до формування ЦМ вносять й сучасні інституції муніципальної спільноти – інтернет мережі місцевих (муніципальних) влад, наприклад, типу UCLG (United Cities and Local Governments (UCLG) [12] – глобальної мережі міст, місцевих, регіональних і столичних муніципалітетів та їхніх асоціацій, що прагне представляти, захищати та посилювати голоси місцевих і регіональних урядів, а також просувати нові ідеї, концепти і проекти у профільній діяльності;

– *муніципальні цінності повсякденного життя* – вважаємо за потрібне виокремити й такий вид ЦМ, що напряду пов'язаний з т. зв. «прозою життя», що об'єктивно і нагально потребує його систематичної організації для кожної людини, бо саме цим й вимірюються його оптимальність, реальні зручності, комфортність в процесі здійснення людиною свого життєвого циклу. Ба більше, саме з такими цінностями напряду пов'язано створення належних умов для продукування людиною своїх інтересів, проходження соціалізації, формування атитюдів і габітусів з наступним їх використанням, включаючи й їх правові форми і характеристики. Отже, мається на увазі принципи створення оптимальних умов користування комунальними послугами, інфраструктурою міста, об'єктами колективного призначення різних форм власності, проживання в населеному пункті декретованого контингенту – дітей, пенсіонерів, інвалідів тощо;

– *муніципальні ідеологічні цінності* – один з найскладніших видів профільних цінностей, особливо в контексті формування, існування, застосування та розвитку, бо виникає безпосередньо в ідеальній сфері муніципальної свідомості (правосвідомості) та муніципальної психології (людська гідність, свобода, рівність, права людини тощо). З одного боку, особливо враховуючи історичну ретроспективу існування і розвитку муніципалізму (МСВ), такі цінності повинні бути присутніми у самій ментальності міської людини та бути іманентною частиною її культури, формуючи специфічну муніципальну культуру; з іншого, – особливо враховуючи ідеологічний тиск тоталітарної держави на людину, її телеологічні домінанти щодо створення «радянської людини», «радянського народу, як єдиної історичної спільноти», – заради чого фактично стиралися ознаки індивідуальності людини, роль і значимість її інтересів та потреб з метою створення єдиних підходів до виховання і створення ідеологічно «стерильних» особистостей, що є несвідомо відданими ідеалам комунізму, – вони витравлювалися. Тому саме сьогодні постає завдання повернення до західних цінностей муніципалізму, їх запозичення і використання, як могутньому засобу формування і муніципальної свідомості (правосвідомості) і муніципальної психології, що виступають запорукою належної і усвідомленої муніципальної поведінки людини.

Якщо користуватися класифікацією ЦМ на духовні та матеріальні, то треба відмітити, що застосування її до наведених видів муніципальних цінностей не завжди дає можливість вийти на конкретний результат. Безумовно, що муніципальні економічні цінності відносяться до матеріальних цінностей, а муніципальні ідеологічні цінності – до духовних цінностей. Але відповідні труднощі виникають при розгляді екзистенційних, нормативних, міжнародно-правових цінностей, цінностей повсякденного життя, що мають як відповідну духовну, так й суттєву матеріальну складову. Тому останні можуть бути ідентифіковані як змішані види цінностей.

На наш погляд, вельми актуальним як з науково-доктринальної, так й з праксеологічної позицій виступає проблематика визначення взаємовідносин публічних цінностей, конституційних цінностей та муніципальних цінностей.

Виходячи з номенологічних позицій, публічні цінності – це такі, що формуються і виникають в результаті існування і функціонування соціуму та його публічно-владної організації, та від існування яких залежить стабільне функціонування такої спільності людей.

Разом з тим, зарубіжні фахівці розуміють під профільною феноменологією не стільки основоположні цінності соціуму як такого, а скоріше адміністративно-правові засоби реалізації публічної влади та управління, а саме: а) як один із ключових елементів публічного управління, що дозволяє розвивати керованість і конкурентоспроможність публічних інститутів сучасної держави; б) як важливий чинник посилення легітимності та підтримки чинної політичної влади, підвищення ефективності адміністративного апарату держави та зміцнення суспільної єдності [13]. Тобто, стикаємось з сумішшю політичних, правових та ідеологічних настанов.

Але, обґрунтовано вважаємо, що саме тут повинні бути стати пріоритетними теоретичні міркування І. Канта, який писав про необхідність застосування людського розуму в публічній сфері з метою суспільного просвітництва, вдосконалення законодавства та знаходження суспільного блага [14], а також методологічні настанови Ю. Хабермаса, що дав одне з перших визначень поняття публічної сфери як сфери соціального життя, в якій на основі раціональних аргументів обговорюються значущі для суспільства питання, що становлять суспільне благо, а також формується громадська думка [15, с. 49] (зазначимо тут особливу роль локального соціуму та ТГ в цих процесах – авт.). Однак концепція громадських цінностей, що вперше стала розроблятися вже наприкінці ХХ ст. у межах двох взаємозалежних напрямів вивчення громадського простору – дослідження громадських цінностей та дослідження громадську оцінку, в основному скерувала її розуміння та тлумачення у бік управлінської діяльності.

Виходячи з нашої доктринальної позиції, саме публічні цінності, що формуються на основі соціальних, індивідуальних, групових, колективних, професійних, правових та інших цінностей, включаючи й муніципальні, – повинні стояти на чолі цінностей соціуму.

Конституційні цінності – це вже правові цінності, що знайшли своє оформлення і закріплення в конституції держави як в нормативно-правовому документі, що володіє вищою юридичною силою. Відповідно до нашої доктринальної позиції, вони, по-перше, повинні входити до публічних цінностей; а, по-друге, займати в системі правових цінностей, до кола яких входять й ЦМ, ведучу роль та пріоритетне місце.

Як зазначається у сучасних дослідженнях стосовно правових цінностей, представники зарубіжної конституційно-правової доктрини розглядають конституційні цінності як блага (предметно-об'єктний критерій – авт.), що втілені в різних юридичних формах (нормах-принципах, правах і свободах, інших нормах найбільш загального характеру) (джерелознавчий критерій – авт.), закріплені в конституції (критерій юридичної сили – авт.) і такі, що виводяться з її змісту шляхом офіційного тлумачення [16] (гносеологічно-ідентифікаційний критерій – авт.). Представники вітчизняної науки конституційного права, зокрема М.В. Савчин, розглядають конституційні цінності як універсалії (ідентифікаційно-застосовний критерій – авт.), які забезпечуються засобами правового захисту відповідно до конституції (інструментально-правозахисний критерій – авт.) та визначають зміст її принципів і норм (ідентифікаційно-визначальний критерій – авт.) [17, с. 31].

Вітчизняний конституціоналіст, суддя Конституційного Суду України О.Грищук, для розкриття змісту поняття «конституційні цінності» пропонує застосовувати поелементний підхід, що заснований на структуруванні профільного поняття на складові частини («конституційний» та «цінності») [18]. На її думку, це дало можливість більш глибоко проаналізувати його сутність, бо: а) поняття (терміно-система – авт.) «конституційні цінності» відображає велику частину правової реальності, яка наділена унікальними ознаками, якість та змістом і складає певну цілісність, яка має самостійне значення; б) поелементний підхід володіє специфікою філософсько-правової рефлексії онтології таких цінностей, яка лежить в площині співвідношення природного і позитивного права; в) якщо відштовхнутися від позитивістської точки зору, тоді суть поняття розкривається як така, що встановлена законодавцем у конституції; г) якщо ж подивитися на проблему з природно-правового пункту бачення, то конституційними є положення, які відповідають *неписаним* конституційним цінностям та принципам, а також *легітимним цілям*

(телеологічним домінантам – авт.) конституційно-правового регулювання у суспільстві [18].

Треба зазначити, що наведена вище авторка конституційними цінностями, які впливають із людської гідності, називає справедливість, свободу, рівність та демократію [19, с. 4]. Отже, виходячи саме з наведених характеристик, абсолютна більшість яких відноситься до характеристики людини, а також антропний характер Конституції України 1996 року [20], можна констатувати, що саме конституційні цінності закладають нормативні підвалини для формування, існування, легалізації, легітимації, вдосконалення та розширення кола ЦМ, що є іманентною складовою частиною конституційних цінностей. Саме ЦМ деталізують, конкретизують, сегрегують, сепарують, тлумачать і інтерпретують на локальний рівень, роблять можливими для повсякденного використання і застосування конституційні цінності.

Це знаходить своє підтвердження в великій кількості сфер локального простору, що створюють ЦМ в межах ТГ та в умовах МСВ. На наш погляд, до таких найважливіших сфер існування і функціонування людини, що засновані на ЦМ, та фактично є їх праксеологічним втіленням, відносяться наступні:

- А) сфера життєдіяльності людини,
- Б) сфера створення стану повсякденності в житті людини,
- В) сфера підготовки людини до життєдіяльності в межах ТГ (соціалізація),
- Г) сфера формування у людини життєвих поведінкових настанов (атитюдів),
- Г') сфера формування і реалізації у людини форм життєдіяльності у вигляді праксеологічних діяльнісних настанов (габітусів),
- Д) сфера формування індивідуальної, міжособистісної, групової, колективної системи комунікацій людини,
- Е) сфера створення територіальної спільноти, що інтегрується на загальних засадах муніципальних цінностей,
- Є) сфера формування муніципальної свідомості (правосвідомості) та муніципальної психології людини,
- Ж) сфера загальної діяльності людини.
- З) сфера професійної діяльності людини,
- И) сфера формування, реалізації, охорони, захисту, гарантування прав і свобод людини, її обов'язків;
- І) сфера реалізації конституційно-правового статусу людини і громадянина
- Ї) сфера формування і реалізації прав людини в сфері МСВ
- Й) сфера особистісного, політичного, економічного і культурологічного дискурсу людини
- К) сфера реалізації репродуктивної функції людини тощо.

Отже, підсумовуючи, можна побудувати процесуальну «мотрійку» цінностей, що виникають на рівні суспільства і держави, та мають нормативно-управлінський потенціал, а саме: «публічні цінності – конституційні цінності – муніципальні цінності (конкретної людини – її груп та асоціацій – колективні /всієї ТГ/».

Розгляд процесів становлення і розвитку ЦМ на пряму пов'язаний з питаннями їх сприйняття пострадянськими державами, до яких відноситься й Україна. Треба зазначити, що це питання також корелюється з питаннями сприйняття ЦМ державами-членами європейської та міжнародної спільноти.

На наш погляд, в сучасному міжнародному публічному праві фактично склалась парадигма сприйняття державами міжнародних правових стандартів місцевого самоврядування, що є, з одного боку, основоположними принципами локальної демократії, в яких знайшов узагальнення західний (європейський) досвід муніципальної діяльності та муніципального будівництва, а з іншого – нічим іншим, як цінностями муніципалізму, що повинні бути запозичені пострадянськими державами, що після розвалу Союзу РСР набули державного суверенітету та увійшли в коло незалежних держав-членів їх європейської та міжнародної спільноти.

До наведеної парадигми входять наступні елементи:

- А) вступ до міжнародних міжурядових організацій європейського континенту, що

займаються питаннями міжнародного співробітництва в сфері локальної демократії (міжнародний регіональний рівень – авт.) (наприклад, Україна у 1995 році вступила до Ради Європи (далі – РЕ) в рамках якої здійснюється міжнародне нормопроекування і міжнародна нормотворчість відносно різних аспектів становлення в державах-членах інституту локальної демократії. Ба більше, усі колишні радянські республіки колишнього СРСР, включаючи й середньоазійські, вступили до РЕ та Організації з безпеки і співробітництва в Європі, що також опікується питаннями організації демократичних форм публічної влади) ;

Б) вступ до міжнародної універсальної організації міжнародної спільноти (Організації Об'єднаних Націй) та організацій, що діють під її егідою (крім України і Білорусі, що є державами-засновницями ООН, а також Росії, що стала правонаступницею СРСР /з порушеннями, без виконання обов'язкових процедур щодо набуття членства/) (міжнародний універсальний рівень – авт.);

В) участь у міжнародному нормопроекуванні та міжнародній нормотворчості в рамках наведених організацій на європейському та універсальному рівнях з метою розробки норм міжнародного договірної права профільної спрямованості (міжнародний регіонально-універсальний рівень – авт.) (в рамках РЕ розроблені та прийняті Європейська хартія місцевого самоврядування 1985 р. та Додаткові протоколи до неї; Європейська рамкова конвенція про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями 1980 р. та Додаткові протоколи до неї; Конвенція про участь іноземців у суспільному житті на місцевому рівні 1992 р.; Переглянута Європейська хартія про участь молоді в місцевому та регіональному житті 2003 р. тощо; на універсальному рівні в рамках ООН розроблений проєкт Всесвітньої хартії місцевого самоврядування /1999 р./)

Г) запозичення профільних норм міжнародного права до національного законодавства (внутрішньодержавний рівень на рівні вищих органів законодавчої влади – авт.);

Г') виконання норм національного законодавства профільного характеру (внутрішньодержавний рівень на рівні визначених в національному законодавстві суб'єктів конституційного права – авт.);

Д) здійснення конвенційного контролю за виконанням міжнародно-правових зобов'язань держави в сфері місцевого самоврядування з боку міжнародних організацій, під егідою яких було укладено профільний міжнародний багатосторонній договір, або з боку держав-сторін такого міжнародного договору, – норми щодо реалізації такого контролю містяться безпосередньо в тексті кожного з профільних договорів (державно-міжнародний рівень – авт.).

Висновки. Резюмуючи викладене вище, можна дійти наступних висновків:

– системний аналіз історичної ретроспективи становлення і розвитку європейського (західного) місцевого самоврядування, а по великому рахунку, європейських (західних) цінностей (базових принципів) муніципалізму, дає змогу стверджувати, що: а) останні виникали та формувались на основі міського самоврядування (об'єктно-ідентифікаційний критерій – авт.); б) їх поява стала результатом колективних дій, практики, рішень, що приймались всіма членами громади, в їх інтересах, від їх імені та з метою вирішення найважливіших і актуальних питань міського життя (комунікативно-інтерсуб'єктивний критерій – авт.); в) їх результатом стало формування відповідних поведінково-діяльнісних настанов кожної людини, її груп та асоціацій, що існували, функціонували та розвивалися в умовах міського самоврядування (організаційно-формалізуючий критерій – авт.); г) такі поведінково-діяльнісні настанови не тільки запозичувались іншими членами та інституціями локального територіального соціуму, а й передавались у спадок іншим поколінням міських жителів та їх асоціацій, укореняючись у повсякденну поведінку і стаючи їх обов'язковими формами і нормами (проспективно-спадковий критерій – авт.); г') вони детермінували основоположні засади соціалізації людини і локальному соціуму – тобто, виникнення і формування відповідної системи інтересів, що в перспективі трансформувались у відповідні поведінкові настанови (атитюди), в тому числі й правові, а також відповідні практичні форми життєдіяльності (габітуси), що виникали на основі реалізації відповідних атитюдів, в тому числі й правові (критерій пристосування в локальному соціумі –

авт.); д) вони розвивались по такій суб'єктно-предметній схемі: «первісна община у стародавньому світі (пріоритет екзистенційно-функціональних питань існування людської спільноти) – давньогрецькі міста-поліси (побудова локальної цивілізації, що суттєво вплинула на формування феноменології державності) – давньоримські міста-муніципії (побудова муніципального господарства та локального соціуму з демократичними засадами в межах єдиної держави /імперії/) – міста феодального періоду розвитку суспільства (церковні, лицарські, князівські /кюрфустерські/ тощо) (період осмислення та усвідомлення можливостей та переваг спільного проживання в рамках локального соціуму) – середньовічні міста, що керувались Магдебурзьким правом (магістрати + бургомістри) (формування основоположних правових засад міського самоврядування) – міста-муніципалітети постреволюційної (Нові часи) та наполеонівської (постнаполеонівської) Європи (розцвіт муніципального будівництва та становлення прообразу системного масиву сучасних компетенційних повноважень муніципалітетів, що стало запорукою суттєвого зростання їх місця і ролі в державному будівництві) – міста-муніципалітети Новітніх часів (визначення важливої ролі та значення муніципалітетів в контексті муніципальної революції кінця XIX – початку XX ст. фактично заснованої на підходах «муніципального соціалізму») – сучасні муніципалітети об'єднаної Європи (формування суттєвої ролі муніципалітетів в регіональному, державному, макрорегіональному і загальноєвропейському інтеграційному русі в контексті муніципальної революції другої половини XX ст. – початку XXI ст.) – запозичення європейського (західного) муніципалізму, його надбань і цінностей пострадянськими державами у їх стремлінні увійти до європейської родини народів і держав (останнє десятиліття XX ст. – початок XXI ст.)» (історико-ретроспективний критерій – авт.);

- наведена модальність розвитку МСВ представляє не тільки науково-доктринальний, а й праксеологічно-аксіологічний інтерес щодо визначення його властивостей на міському рівні, і особливо щодо виникнення, формування та застосування цінностей муніципалізму, що: а) є визначальними і для людини, її груп і асоціацій, і для держави (держав), міжнародної спільноти тощо, – причому не тільки європейських держав і європейської міжнародної регіональної спільноти, а враховуючи феноменологію рецепції правових традицій, цінностей, нормативного супроводження і забезпечення європейського самоврядування країнами Північної та Південної Америки, Азії, Африки (відношення сюзеренітету-васалітету, колоніальні відносини протекторату та колоній, використання інструментарію підмандатних територій тощо), – саме й для останніх, а звідси й для всієї міжнародної спільноти держав, причому як для запозичення, так й для вивчення та втілення в життя передового досвіду, б) завдяки чому саме інститут локальної демократії не тільки відіграє таку важливу роль на рівні держав та їх міжнародної спільноти, а й в) формує широку і суттєву базу муніципальних цінностей, що є г) великим та суттєвим надбанням людства в оптимальній організації повсякденної життєдіяльності кожної людини-члена громади і г') фактично, розповсюджуючись на більш нижчий – сільський, селищний, та більш вищий рівень самоврядування – асоційований (районний, регіональний) через запозичення ЦМ, – детермінують існування, функціонування і розвиток сучасної людської цивілізації на всіх рівнях локального публічного управління та володіє прогностичними властивостями на перспективу такого існування і розвитку, д) визнаються і легалізуються державою через національне законодавство, а також шляхом підписання міжнародних багатосторонніх договорів та взяття відповідних міжнародно-правових зобов'язань щодо визнання та функціонування інституту локальної демократії на теренах конкретної держави, е) легітимізовані населенням кожної держави, що виступають членами відповідної ТГ, яка існує і функціонує на її теренах, є) більш того, напряду сприяє виникненню і формуванню муніципальної свідомості (правосвідомості) людини на її індивідуальному, груповому і колективному рівнях існування, а також ж) формуванню на засадах профільної свідомості (правосвідомості) муніципальної психології, що детермінує, формує та корегує відповідну муніципальну поведінку у відповідності до цінностей муніципалізму;

– саме конституційні цінності закладають нормативні підвалини для формування, існування, легалізації, легітимації, вдосконалення та розширення кола цінностей муніципалізму,

що є іманентною складовою частиною конституційних цінностей – саме цінності муніципалізму деталізують, конкретизують, сегрегують, сепарують, тлумачать і інтерпретують на локальний рівень, роблять можливими для повсякденного використання і застосування конституційні цінності;

- в сучасному міжнародному публічному праві фактично склалась парадигма сприйняття державами міжнародних правових стандартів місцевого самоврядування, що є, з одного боку, основоположними принципами локальної демократії, в яких знайшов узагальнення західний (європейський) досвід муніципальної діяльності та муніципального будівництва, а з іншого – нічим іншим, як цінностями муніципалізму, що повинні бути запозичені пострадянськими державами, що після розвалу Союзу РСР набули державного суверенітету та увійшли в коло незалежних держав-членів їх європейської та міжнародної спільноти.

Список використаних джерел

1. Chataigné C. *Psychologie des valeurs*. De Boeck Supérieur, 2014. 208 p.
2. Батанов О.В. Аксіосфера сучасного муніципалізму: політичні та правові аспекти. *Вісник Донецького національного університету імені Василя Стуса. Серія політичні науки*. 2016. № 1. URL: <https://jvestnik-politology.donnu.edu.ua/article/view/3924>
3. Somaа Katrine, Vatnb Arild. Institutionalising a citizen's role to represent social values at municipal level. URL: https://www.academia.edu/73993092/Institutionalising_a_citizens_role_to_represent_social_values_at_municipal_level
4. Цінність. *Академічний тлумачний словник української мови (1970–1980)*. URL: <http://sum.in.ua/s/cinnistj#:~:text=%D0%BC%D0%BD,.%D0%BF%D0%B5%D0%B2%D0%BD%D1%83%20%D0%BC%D0%B0%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D1%83%20%D0%B1%D0%BE%20%D0%B4%D1%83%D1%85%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D1%83%20%D0%B2%D0%B0%D1%80%D1%82%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C>.
5. Цінність. *Вікіпедія. Вільна енциклопедія*. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A6%D1%96%D0%BD%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C#:~:text=%D0%A6%D1%96%D0%BD%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C%20%E2%80%94%20%D0%B2%D0%BB%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%B2%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C%20%D1%82%D0%BE%D0%B3%D0%BE%20%D1%87%D0%B8%20%D1%96%D0%BD%D1%88%D0%BE%D0%B3%D0%BE,%D1%96%D0%BD%D0%B4%D0%B8%D0%B2%D1%96%D0%B4%D0%B0%2C%20%D0%B3%D1%80%D1%83%D0%BF%D0%B8%20%D0%BB%D1%8E%D0%B4%D0%B5%D0%B9%20%D1%81%D1%83%D1%81%D0%BF%D1%96%D0%B%D1%8C%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%B0>.
6. Лісовий В. Цінність. *Філософський енциклопедичний словник / В. І. Шинкарук (гол. редкол.) та ін. Київ: Інститут філософії імені Григорія Сковороди НАН України*. Вид-во: Абрис, 2002. 742 с.
7. Value Theory. *Stanford Encyclopedia of Philosophy*. First published Tue Feb 5, 2008; substantive revision Thu Mar 4, 2021 URL: <https://plato.stanford.edu/entries/value-theory/>
8. Гладкий С.О. Правові цінності як практична проблема правового життя українського суспільства. URL: <http://dspace.puet.edu.ua/bitstream/123456789/9729/1/%D0%93%D0%BB%D0%B0%D0%B4%D0%BA%D0%B8%D0%B9%20%D0%A1.%D0%9E..pdf>
9. Філософія права: навч. посіб. / О. Г. Данільян, Л. Д. Байрачна, С. І. Максимов та ін.; за заг. ред. О. Г. Данільяна. Київ: Юрінком Інтер, 2002. 272 с.
10. Бриндза Вікторія. Чи ми приречені? Що потрібно знати про цінності українців та їх зміну. URL: <https://life.pravda.com.ua/columns/2017/10/23/227073/>
11. Braithwaite V.A., Scott, W.A. (2013). Values. In *Robinson J.P., Shaver P.R., Wrightsman L.S (Eds.), Measures of personality and social psychological attitudes*, (pp. 661-753). Cambridge, Massachusetts: Academic Press.
12. United Cities and Local Governments (UCLG). URL: <https://www.uclg.org/en/organisation/about>
13. Kiyanka I., Ilnytskyi S. Civic values in the context of public administration. *Public*

Administration and Local Government, 2020, № 2 (45). P. 25-33. URL: <https://doi.org/10.33287/102016>.

14. Кант І. Відповідь на питання: що таке просвітництво? URL: <https://vpered.wordpress.com/2019/07/04/kant-erklarung/>

15. Habermas J. The Public Sphere: An Encyclopedia Article (1964). *New German Critique*. 1974. № 3. PP. 49-55.

16. Салей М.І. Конституційна аксіологія в сучасній Україні: науково практична парадигма. Дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02 – конституційне право; муніципальне право. Одеса, 2017. 243 с. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/8025/%d0%94%d0%b8%d1%81%d0%b5%d1%80%d1%82%d0%b0%d1%86%d1%96%d1%8f%20%d0%a1%d0%b0%d0%bb%d0%b5%d0%b9%20%d0%9c.pdf?sequence=4&isAllowed=y>

17. Савчин М.В. Конституціоналізм і природа конституції: монографія. Ужгород: Вид-во «Ліра», 2009. 372 с.

18. Гришук Оксана. Конституційні цінності та принципи: окремі аспекти застосування Конституційними Суди. URL: <https://constitutionalist.com.ua/oksanahryshchukkonstytutsijnitsinnosti-ta-pryntsypy-okremi-aspekty-zastosuvannia-konstytutsijnymy-sudamy/#:~:text=%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%82%D1%83%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B8%D0%BC%D0%B8%20%D1%86%D1%96%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%8F%D0%BC%D0%B8%2C%20%D1%8F%D0%BA%D1%96%20%D0%B2%D0%B8%D0%BF%D0%BB%D0%B8%D0%B2%D0%B0%D1%8E%D1%82%D1%8C%20%D1%96%D0%B7,%D1%80%D1%96%D0%B2%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C%20%D1%82%D0%B0%20%D0%B4%D0%B5%D0%BC%D0%BE%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%82%D1%96%D1%8E%5B43%5D>.

19. Гришук О. Конституційні цінності: філософські та судові аспекти. 2-е видання. Київ: Компанія ВАІТЕ, 2020. 530 с.

20. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 31. Ст. 140.

ACQUISITION AND VALUES OF EUROPEAN (WESTERN) MUNICIPALITY AS CONSTITUTIONAL VALUES OF HUMANITY AND THE STATE AND THEIR PERCEPTION IN THE POST-SOVIET LEGAL AREA

Inna G. Postoronko, Graduate Student of the Institute of Legislation of the Verkhovna Rada of Ukraine (Ukraine).

E-mail: innapostoronko@ukr.net

DOI: 10.32342/2709-6408-2023-1-6-6

Key words: local self-government, constitutional values, municipal values, European municipal values, public values, human rights, territorial community.

The formation and development of the system of local self-government in Ukraine, the implementation of municipal reform in the context of the decentralization of the powers of public authorities, actualized the interest in researching the assets and values of European (Western) municipalism as constitutional values of humanity and the state and their perception in the post-Soviet legal space.

The conducted systematic analysis of the historical retrospective of the formation and development of European (Western) local self-government, and by and large, European (Western) values (basic principles) of municipalism, makes it possible to assert that: a) the latter arose and were formed on the basis of city self-government (about object identification criterion); b) their appearance was the result of collective actions, practice, decisions made by all members of the community, in their interests, on their behalf and for the purpose of solving the most important and urgent issues of urban life (communicative-intersubjective criterion); c) their result was the formation of appropriate behavioral and activity guidelines for each person, their groups and associations that existed, functioned and developed in the conditions of city self-government (organizational-formalizing

criterion); d) such behavioral and activity guidelines were not only borrowed by other members and institutions of the local territorial society, but also passed on to other generations of city residents and their associations, taking root in everyday behavior and becoming their mandatory forms and norms (prospective-hereditary criterion; d') they determined the fundamental principles of human socialization and local society - i.e., the emergence and formation of a corresponding system of interests, which in the future were transformed into corresponding behavioral guidelines (attitudes), including legal ones, as well as corresponding practical forms of life (habits), that arose on the basis of the implementation of relevant attitudes, including legal ones (criterion of adjustment in local society); e) they developed according to the following subject-subject scheme: "primitive community in the ancient world (priority of existential and functional issues of the existence of the human community) - ancient Greek polis cities (building a local civilization that significantly influenced the formation of the phenomenology of statehood) - ancient Roman cities - municipalities (building a municipal economy and local society with democratic foundations within the boundaries of a single state / empire) - cities of the feudal period of the development of society (ecclesiastical, knightly, princely / Kurfuster / etc.) (a period of understanding and awareness of the possibilities and advantages of living together within the framework of local of society) - medieval cities governed by Magdeburg law (magistrates + burgomasters) (formation of the fundamental legal foundations of city self-government) - city-municipalities of post-revolutionary (New Times) and Napoleonic (post-Napoleonic) Europe (flourishing of municipal construction and becoming a prototype of the system array of modern competences municipalities, which became a guarantee of significant growth of their place and role in state construction) - city-municipalities of Modern times (definition of the important role and meaning of municipalities in the context of the municipal revolution of the late 19th - early 20th centuries. actually based on the approaches of "municipal socialism") - modern municipalities of united Europe (formation of the essential role of municipalities in the regional, state, macro-regional and pan-European integration movement in the context of the municipal revolution of the second half of the 20th century - the beginning of the 21st century) - borrowing of European (western) municipalism, its assets and values by the post-Soviet states in their striving to join the European family of peoples and states (the last decade of the 20th century - the beginning of the 21st century)" (historical-retrospective criterion).

It is claimed that the modality of development of local self-government represents not only a scientific-doctrinal, but also a praxeological-axiological interest in determining its properties at the city level, and especially in relation to the emergence, formation and application of the values of municipalism, which: a) are decisive for a person, his groups and associations, and for the state (states), the international community, etc., and not only European states and the European international regional community, but taking into account the phenomenology of the reception of legal traditions, values, normative support and provision of European self-government by the countries of North and South America, Asia, of Africa (relationship of suzerainty-vassalage, colonial relations of the protectorate and colonies, use of tools of mandated territories, etc.), specifically for the latter, and hence for the entire international community of states, and both for borrowing and for studying and implementing best practices; b) thanks to which the institution of local democracy itself not only plays such an important role at the level of states and their international community, but also c) forms a broad and essential base of municipal values, which is d) a great and essential asset of humanity in the optimal organization of everyday life of every person - a member of the community and d') in fact, spreading to a lower level - rural, township, and a higher level of self-government - associated (district, regional) through borrowing the values of municipalism, - determine the existence, functioning and development of modern human civilization at all levels of local public management and has prognostic properties for the prospect of such existence and development, e) are recognized and legalized by the state through national legislation, as well as by signing international multilateral treaties and taking relevant international legal obligations regarding the recognition and functioning of the institution of local democracy on the territory of a specific state, e) legitimized by the population of each state acting as members of the relevant territorial community that exists and functions on its territory, g) moreover, directly contributes to the emergence and formation of the municipal consciousness (legal

consciousness) of a person at its individual, group and collective levels of existence, as well as g) formation on the basis of the profile awareness (legal awareness) of municipal psychology, which determines, forms and corrects the relevant municipal behavior in accordance with the values of municipalism.

It is proved that it is the constitutional values that lay the normative foundations for the formation, existence, legalization, legitimization, improvement and expansion of the range of values of municipalism, which is an immanent constituent part of the constitutional values - it is the values of municipalism that are detailed, concretized, segregated, separated, interpreted and interpreted at the local level, make constitutional values possible for everyday use and application.

References

1. Chataigné C. (2014). *Psychologie des valeurs*. De Boeck Supérieur, 208 p.
2. Batanov, O.V. (2016). *Aksiosfera suchasnoho munitsypalizmu: politychni ta pravovi aspekty* [Axiosphere of modern municipalism: political and legal aspects]. *Visnyk Donetskoho natsionalnoho universytetu imeni Vasylia Stusa. Seriiia politychni nauky* [Bulletin of the Donetsk National University named after Vasyl Stus. Political science series], no. 1. Available at: <https://jvestnik-politology.donnu.edu.ua/article/view/3924>
3. Somaa Katrine, Vatnb Arild. Institutionalising a citizen's role to represent social values na munitsipal'nom urovne. Available at: https://www.academia.edu/73993092/Institutionalising_a_citizens_role_to_represent_social_values_at_municipal_level
4. *Tsinnist* [Value]. *Akademichniy tlumachnyi slovnyk ukrainskoi movy* [Academic explanatory dictionary of the Ukrainian language] 1970-1980. Available at: <https://cutt.ly/kwqZydiC>
5. *Tsinnist* [Value]. *Vikipediia. Vilna entsyklopediia* [Wikipedia. Free encyclopedia]. Available at: <https://cutt.ly/NwqZyraQ>
6. Lisovyi, V. (2002). *Tsinnist. Filosofskyi entsyklopedychnyi slovnyk* [Value. Philosophical encyclopedic dictionary]. Kyiv, Hryhoriy Skovoroda Institute of Philosophy of the National Academy of Sciences of Ukraine, "Abrys" Publ., 742 p.
7. Value Theory. Stanford Encyclopedia of Philosophy. First published Tue Feb 5, 2008; substantive revision Thu Mar 4, 2021 Available at: <https://plato.stanford.edu/entries/value-theory/>
8. Hladkyi, S.O. *Pravovi tsinnosti yak praktychna problema pravovoho zhyttia ukrainskoho suspilstva* [Legal values as a practical problem of the legal life of Ukrainian society]. Available at: <http://dspace.puet.edu.ua/bitstream/123456789/9729/1/%D0%93%D0%BB%D0%B0%D0%B4%D0%BA%D0%B8%D0%B9%20%D0%A1%D0%9E.pdf>
9. Danilian, O.H., Bairachna, L.D., Maksymov, S.I. (2002). *Filosofiiia prava* [Philosophy of law]. Kyiv, Yurinkom Inter Publ., 272 p.
10. Bryndza Viktoriia. *Chy my pryrecheni? Shcho potribno znaty pro tsinnosti ukrainsiv ta yikh zminu* [Are we doomed? What you need to know about the values of Ukrainians and their change] Available at: <https://life.pravda.com.ua/columns/2017/10/23/227073/>
11. Braithwaite, V.A., Scott, W.A. (2013). Values. In Robinson J.P., Shaver P.R., Wrightsman L.S (Eds.), *Mekhanizmy lichnosti i sotsial'no-psikhologicheskikh interesov*, (pp. 661-753). Kembridzh, Massachusetts: Akademicheskiiy press.
12. United Cities and Local Governments (UCLG). Available at: <https://www.uclg.org/en/organisation/about>
13. Kiyanka, I., Ilnytskyi, S. (2020). Civic values in the context of public administration. *Public Administration and Local Government*, no. 2 (45), pp. 25-33. Available at: <https://doi.org/10.33287/102016>
14. Kant, I. *Vidpovid na pytannia: shcho take prosvitnytstvo?* [The answer to the question: what is enlightenment] Available at: <https://vpered.wordpress.com/2019/07/04/kant-erklarung/>
15. Habermas J. *Public Sphere: An Encyclopedia Article* (1964). *New German Critique*. 1974. №3. pp. 49-55.
16. Salei, M.I. (2017). *Konstytutsiina aksiolohiia v suchasniy Ukraini: naukovy praktychna paradyhma*. Diss. cand. yuryd. nauk [Constitutional axiology in modern Ukraine: scientific and practical

paradigm. Cand. of Legal sci. diss.]. Odesa, 243 p. Available at: <https://cutt.ly/Mwe7Y7GR>

17. Savchyn, M.V. (2009). *Konstytutsionalizm i pryroda konstytutsii* [Constitutionalism and the nature of the constitution]. Monograph. Uzhgorod, "Lira" Publishing House, 372 p.

18. Hryshchuk, O. *Konstytutsiini tsinnosti ta pryntsyipy: okremi aspekty zastosuvannia Konstytutsiinymu Sudamy* [Constitutional values and principles: certain aspects of application by Constitutional Courts]. Available at: <https://cutt.ly/WwqZycol>

19. Hryshchuk, O. (2020). *Konstytutsiini tsinnosti: filosofski ta sudovi aspekty* [Constitutional values: philosophical and judicial aspects]. Kyiv, VAITE Company, 530 p.

20. The Constitution of Ukraine (1996), Vidomosti Verkhovna Rada of Ukraine, no. 31, art. 140.

Одержано 23.05.2023.